

uvazující biology vždy příkladem do očí bijícího antropomorfismu a nekritičnosti v chápání živočišného světa. Je sice zřejmé, že rozumíme-li pod pojmem „vědecký“ mechanicismus redukování kvalitativních vlastností na kvantitativní, jsou Brehmova lícení příkladem nevědeckosti *par excellence*, zohledňují však ve vřchovate míře cosi, co pozdějším pohledům na zvířata zčásti uchází. Je sice nepochybné, že popis zvířecích typů chování, duševních stavů a vlastností přirovnáním k nejbližší podobným lidským ve stylu „křeček jest hněvivý, chamtivý, smyslný a tupý“ může být mnohdy zavádějící, ale vposledku nejenže nevíme, jaké duševní procesy probíhají ve zvířatech (vidíme jen jejich jevovou stránku), ale nevíme to ani o jiných lidech, jak je často patrné zejména při setkání s jinou kulturou. „Antropomorfní“ popis je, alespoň u vyšších obratlovců, v důsledku velmi značné strukturální podobnosti s člověkem přece jen neskonale přílehavější nežli mehanomorfní – liška je člověku přece jen podobnější než systému reléových obvodů. Horší je to samozřejmě s uhadováním duševních hnutí třeba moučného červa. Stejně tak jsou „impresionistické“ popisy vnější tvárnosti zvířat namnoze to nejtrefnější, co o nich lze v krátkosti říci. Tupá povýšenost velbloudů, poloopice outlon s tvářmi krevlačného batolote či diluviální obrněnoscí indických nosorožců – to jsou fenomény, které jako první udeří pozorovatele do oka, bez ohledu na to, co za touto staří vlastní je. Je to podobné, jako kritizovat divadelní představení argumentem, že herec je vlastně někdo docela jiný než předváděná postava (ostatně dobrý herec se s ní v okamžiku ztělesňování do značné míry ztotožňuje). Jaká je vlastně podstata toho kterého zvířete *an sich*, je stejně těžko povědět – ti, kdo s ním pobývají, to nanejvýš neurčitě cítí. A proto vzpomínejme na A. E. Brehma v dobrém.

UMĚNÍ OPAKOVATELNOSTI

Jedním z hesel středověké scholastiky bylo *De singularibus non est scientia* – o jednotlivém není vědy. O jednotlivém je například

romanopis, líčící smrt hrdiny, vědou jsou buď statistiky úmrtnosti, nebo popis vždy podobně probíhající zastavy životních funkcí a postupu chladnutí. Ideální pro vědecký popis je nějaký uměle nastražený systém, umožňující neomezené opakování, třeba elektrický obvod se žárovkou nebo padostroj. Ke vzniku vědy v užším slova smyslu je třeba nejen zájmu o svět, ale také „poradců“ či „kibiců“, kteří radí jak na to (číselní mystikové, atomisté, aristotelci, karteziáni atd.) – jinak vznikne zkušenostní vyprávění brehmovského typu o tom, „co který píz kde vyvedl“ (příže je třeba měřit, počítáčově modelovat, homogenizovat atd.). Arthur Koestler vtipně poznamenává, že bouřka nebo sexuální akt tím, že nejsou neomezeně opakovatelné, nejsou méně reálné nebo méně důležité. Jednotlivé příhody se zvířaty „anekdotického“ charakteru jsou zaznamenávány od nepaměti a potom vždy přísnými experty zpochybněny v následujícím stylu (transponováno na lidskou společnost): skutečnost, že Tahitian poté, co si vzal ocelovou sekuru, přinesl trs banánů, nic neznamená – smysl pro čestný obchod je, jak známo, omezen pouze na britské poddané a subjekt banány patrně náhodou ztratil, když je nesl mláďatům...

Ač se jedná o typicky nevědecké počínání, nedá mi, abych zde neresumoval dvě překrásné napodobovací příhody ze života v zajetí chovaných delfínů, uvážené Veselovským (2000). V prvním případě šlo o napodobení potápěče, který čistil sklo delfinária od řas: delfin tuto činnost simuloval pelkáním letkou namísto škrabky a dokonce ke zvýšení věrohodnosti při práci vypouštěl bubliny. Druhá kazuistika se týká mláďete, které pozorovalo přes sklo návštěvníka kouřícího cigaretu: dopadlo k matce trochu se nasát mléka a vypustilo podobný obláček, jen v jiném žvlu. Sám jsem viděl mladáho samečka domácího holuba ve stáří asi šesti týdnů zvednout ze země stéblo trávy, když v jeho blízkosti dospělý samec sbíral hnízdní materiál. Napodobovací historky jsou co do interpretace ještě jednodušší proti těm, kdy je nutné se do zvířete vžít a pokusit se *per analogiam* se sebou samými uhádnout jeho motivace. Můj přítel Zdeněk Pinc mi vyprávěl okouzlující kazuistiku jednoho ze svých psů, který vždy s neobvyčejným zájmem sledoval